

Eesti Kohtunike Ühing

Hr Urmas Reinsalu
minister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 30.06.2015 nr 8-1/4781

Meie 17.07.2015

Arvamus kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta

Eesti Kohtunike Ühing tänab võimaluse eest esitada omapoolne arvamus kohtute seaduse (KS) muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta.

Asenduskohtunik

Nõustume väljatöötamiskavatsuses toodud seisukohaga, et olukorras, kus lähiaastatel on pensioneerumas oluline osa ametisolevatest kohtunikest ning samas on paljud viimastel aastatel läbiviidud kohtunikukonkurssidest osutunud ebaedukateks, mistõttu ei pruugi ka konkursi aegsasti korraldamine vältida kohtunikukoha teatud perioodiks täitmata jäämist, esineb reaalne vajadus vähemasti kaaluda ajutiste meetmete rakendamise võimalusi, mille üheks variandiks on asenduskohtuniku instituudi sisseseadmine. Kohtuametnike arvu suurendamine saab kohtuniku puudumist leevendada vaid osaliselt, sest kohtuametnike iseseisev otsustuspädevus on äärmiselt piiratud. Väljatöötamiskavatsuse punktis 6 on samas märgitud, et asenduskohtuniku instituudi osas ei ole mingeid uuringuid läbi viidud. Kohtujuristi ametikoha loomise järel kerkinud põhiseaduslikke probleeme (vt Riigikohtu üldkogu 04.02.2014 otsus nr 3-4-1-29-13) arvestades tuleks asenduskohtuniku instituudi sisseviimise lubatavust põhiseaduse § 147 lõike 1 valguses siiski eelnevalt väga põhjalikult analüüsida, sest vastava regulatsiooni hilisema kehtetuks tunnistamisega kaasnev võimalik kahju õigussüsteemi toimimisele ja õigusrahule oleks märkimisväärselt suurem. Kohtute haldamise nõukoja ettepanek sellist õiguslikku analüüsi ei asenda ning ebapiisav oleks ka tuginemine üksnes välisriikide praktikale (vt punktid 9 ja 15). Võimalikele probleemidele on Eesti õiguskirjanduses põgusalt tähelepanu juhtinud näiteks prof Jaan Ginter (vt J. Ginter. Judicial Independence and/or(?) Efficient Judicial Administration. Juridica International, 1/2010, lk 115 – http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2010_1_108.pdf).

Peame samas vajalikuks märkida, et kui ebaõnnestuvad juba n-õ alaliste kohtunikukohtade täitmiseks korraldatavad konkursid, siis võib tõsiselt kahelda, kas väljatöötamiskavatsuses viidatud lootused asenduskohtunike leidmiseks (vt punkti 10 algus) ikka tegelikkuses realiseeruvad. Seoses juba pensionile siirdunud kohtunike võimaliku naasmisega asenduskohtunikenä, peame vajalikuks märkida, et Eesti Kohtunike Ühingu juhatus arutas 12. juunil 2015 koos emeriitkohtunikega peetud laiendatud koosolekul muu hulgas küsimust, kas pensionile siirdunud kohtunikud võiksid olla valmis tegutsema noorkohtunike mentoritena, ning osalenud emeriitkohtunike üldise arvamus kohaselt oleks see realselt mõeldav üksnes vahetult pärast kohtunikuametist vabastamist (st märkimisväärselt

katkestuseta). Seda arvestades on veelgi vähem põhjust oodata, et juba pensionile siirdunud kohtunikud oleksid valmis tulema kohtusüsteemi teenistusse tagasi asenduskohtunikeks.

Leiame, et eelkõige tuleks siiski tõsiselt tegeleda kohtunikukonkursside edukuse tagamisega, milleks on korralduslike piirangute leevendamise kõrval ilmselt vältimatu vaadata lähiajal uuesti üle kohtunike sotsiaalsed ja tööalased garantiid. Raskused kohtunikukohtade täitmisel on meie hinnangul tingitud suurel määral just kohtunikuameti atraktiivsuse märkimisväärselt vähenemisest, mille põhjuseks on teenistustingimuste ulatuslik muutmine. Ühelt poolt esineb pidev surve asjade üha kiiremaks lahendamiseks, kuid samal ajal on toimunud kohtunike sotsiaalsete tagatiste (ametipension) kaotamine ja tövõime säilitamise vahendite (kohtunikupuhkus) vähendamine ilma igasuguse arusaadava põhjendusega.

Väljatöötamiskavatsuse punktis 10 kirjeldatud võimalike konkreetsete muudatuste osas jääb esmalt ebaselgeks, millest lähtudes on määratud asenduskohtunike planeeritav arv (5). Kui asenduskohtunikud paiknevad ringkonnakohtute juures ja võivad muu hulgas lahendada apellatsioonimenetluses arutatavaid asju, siis tekib küsimus, kas vastavalt suurendatakse ringkonnakohtute kohtunike arvu ja asenduskohtunikele makstakse ringkonnakohtuniku ametipalka? Kuna ringkonnakohtute juures tegutsevad asenduskohtunikud saaksid liikuda vaid vastava ringkonnakohtu tööpiirkonna ulatuses, ei pruugi olla võimalik saavutada vajalikku paindlikkust. Eeldades asenduskohtunikelt sisulist võimekust pakkuda tõhusat abi kõigi valdkondade asjade lahendamisel, tuleb muu hulgas arvestada sellega, et ilmselt saab enamus asenduskohtunike realselt olema samal ajal ka nn noorkohtunikud (KS § 100). Läbimõttlemist vajab seegi, et kohtuasjade jagamine kohtunike vahel peab toimuma KS §-s 37 sätestatud korras (mh juhuslikkuse põhimõttel), millest tulenevalt ei saa ringkonnakohtu esimehele jätta väga avarat otsustusvabadust määrata, milliseid kohtuasju ja millisel perioodil asenduskohtunik täpselt arutab (vt lisaks KS § 45 lõike 1¹ punktid 3 ja 4).

Kohtu aseesimees

Nõustume põhimõtteliselt sellega, et ka ainult ühes kohtumajas paiknevas suures kohtus vajab esimees tuge oma juhtimisülesannete täitmiseks. Üheks võimaluseks on kohtus ühe või mitme aseesimehe ametikoha loomine. Samas võiks kohtu aseesimeeste ametikohtade ettenägemise alternatiivina kaaluda ka esimese astme kohtute struktuuris näiteks valdkondlike või muudel alustel piiritletud osakondade sisseseadmise võimalust. See võimaldaks ühelt poolt aseesimeeste nimetamisega võrreldes samaväärset paindlikkust kohtu esimehe abistamisel tema juhtimisülesannete täitmisel, hoides teisalt ära abiliste juhtimisfunktsiooni ja vastutuse ulatuse hägustumise. Ka terminoloogiliselt on näiteks Tartu Maakohus juba niikuinii olemas kinnistus- ja registriosakonnad ning Pärnu Maakohus maksekäsuosakond. Kuivõrd kohtu esimehe poolt kohtu struktuuri kinnitamiseks on KS § 41 lõike 1 punkti 2 kohaselt vajalik saada eelnevalt nõusolek kohtute haldamise nõukojalt, siis puudub sisuline vajadus hakata seaduses piirama tingimusi, millal kohtus osakondi moodustada on lubatud.

Kohtuhoonete turvalisus

Väljatöötamiskavatsuse punkti 5 lõpuosas tehtud viited Harju Maakohu hoone turvalisuse tõstmise plaanile jäävad arusaamatuks, sest sellega ei ole seotud ühtegi väljatöötatavas eelnõus kavandatavat muudatust. Samas märgime, et kohtumajade turvalisuse tõstmine on kahtlemata äärmiselt oluline ning selle küsimusega tuleb ühtlustatult tegeleda kõigis kohtutes, tagades igas kohtumajas ühetaoliste nõuetele vastav turvatase.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Virgo Saarmets
Esimees